

УДК 378.091.33-027.22:811.11

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Яблоков С. В., Адамова Г. О.

У статті висвітлюється тема використання технології проблемного навчання при вивченні англійської мови. Проаналізовано внесок педагогів та психологів у розвиток цієї технології. Увага приділена використанню різних прийомів проблемного навчання при проведенні занять з англійської мови. Автори роблять спробу довести значущість позитивного впливу проблемного навчання на підвищення активності тих, хто навчається, що, безумовно, приводить до підвищення ефективності навчання.

Ключові слова: активність, англійська мова, мотивація, розвивальне навчання, розвиток творчих здібностей студента, проблемна ситуація, проблемне навчання, технологія.

В статье освещается тема использования технологии проблемного обучения при изучении английского языка. Проанализирован вклад педагогов и психологов в развитие этой технологии. Внимание уделено использованию различных приемов проблемного обучения при проведении занятий по английскому языку. Авторы делают попытку доказать значимость положительного влияния проблемного обучения на повышение активности обучающихся, что, безусловно, приводит к повышению эффективности обучения.

Ключевые слова: активность, английский язык, развитие творческих способностей студента, проблемная ситуация, проблемное обучение, технология.

The article focuses on the use of problem solving learning technique in teaching English. The authors analyze the contribution of teachers and psychologists to the development of this technology. A special attention is paid to the usage of various methods of problem solving educational technology at classes of the English language. The authors make an attempt to prove the significance of the positive impact of the problem solving educational technology on the learning process, in particular on fostering the activity the learners, on increasing students' motivation, which, of course, leads to the increase in learning efficiency. Problem solving learning is aimed at realization of the students' personal capacity; it involves the purposeful development of the student's creative abilities and also contributes to the improvement of the foreign language communicative and intercultural competence of the students. The conducted research, the study and analysis of the works on the topic of the article, authors' personal experience in using the methods of problem solving educational technology allow the authors to come to the conclusion that the use of the technology of problem solving learning of foreign languages can help to create an atmosphere in which the student feels unrestricted and comfortable, it stimulates their interests and develops the desire for practical application of foreign language.

Key words: activity, developing learning, development of the student's creative abilities, the English language, motivation, problem situation, problem solving learning, technology.

Постановка проблеми. Заклад освіти сьогодні – це, перш за все, заклад самореалізації, самоактуалізації та соціалізації особистості. Завдання педагога – не тільки дати студентові суму знань, допомогти йому підготуватися до засвоєння великого обсягу інформації, але й навчити його спілкуватися, вирішувати проблеми, знаходити вихід із нестандартної ситуації. Тому нині постає проблема оптимізації та вибору методів навчання, що забезпечували б умови для розвитку всебічно розвиненої особистості, яка свідомо буде використовувати свої знання і здібності.

Більшість сучасних публікацій з теорії навчання пов'язана з ідеєю активізації навчального процесу і навчальної діяльності студентів. Справжня активізація

студентів характеризується самостійним пошуком не взагалі, а пошуком шляхів вирішення проблем. Якщо пошук має на меті вирішення теоретичної, технічної, практичної навчальної проблеми, він перетворюється на проблемне навчання, при якому викладач, спираючись на знання закономірностей розвитку мислення, спеціальними педагогічними засобами веде цілеспрямовану роботу з формування розумових здібностей і пізнавальних потреб своїх студентів в процесі вивчення дисциплін.

Отже, одним зі шляхів активізації пізнавальної діяльності та підвищення ефективності **навчання англійської мови** є впровадження проблемного навчання. Вважаємо, що в умовах сьогодення, у рамках зміни системи освіти в Україні і побудови нової української школи, при активному впровадженні інноваційних методик і технологій навчання в освітній процес, застосування проблемного навчання в процесі навчання іноземним мовам є незамінним ресурсом як для підвищення активності тих, хто вивчає англійську мову, так і для підвищення ефективності навчання, у першу чергу, у формуванні комунікативних навичок студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемне навчання ґрунтується на теоретичних положеннях Дж. Дьюї. У праці "Як ми мислимо" (1909) він відкидає традиційне догматичне навчання і протиставляє йому активну самостійну практичну діяльність учнів з вирішення проблем. Мислення, стверджує Дж. Дьюї, є вирішення проблем. У розвитку теорії проблемного навчання певних результатів досягли педагоги Польщі, Болгарії, Німеччини та інших країн. Так, польський педагог В. Оконь дослідив умови виникнення проблемних ситуацій на матеріалі різних навчальних предметів і разом з Ч. Купісевичем довів переваги навчання шляхом вирішення проблем для розвитку розумових здібностей учнів.

Істотне значення в розвитку теорії проблемного навчання мало положення про роль проблемної ситуації в мисленні й навчанні (А. М. Матюшкін). Особливий внесок у розробку теорії проблемного навчання внесли Л. С. Айзерман, А. М. Алексюк, А. В. Брушлинський, Н. Г. Дайрі, С. Ф. Жуйков, В. В. Заботін, М. І. Кругляк, В. Т. Кудрявцев, Т. В. Кудрявцев, І. Я. Лернер, Л. Н. Ортинський, В. Л. Скалкін, М. М. Скаткін, М. М. Фіцула та ін. У методиці викладання іноземної мови слід, безумовно, виділити і технологію проблемного навчання, дослідженню якого приділялося і приділяється достатньо уваги з боку фахівців (Н. О. Жолобова, І. О. Зимняя, Н. Ф. Коряковцева, З. Н. Курлянд, А. М. Матюшкін, М. І. Махмутов, Ю. І. Пассов, Г. І. Ромашкіна та ін.).

Мета статті. Мета нашої статті полягає у визначенні практики застосування технології проблемного навчання у процесі навчання англійської мови в сучасних умовах реформування системи освіти України та встановленні ролі цієї технології у підвищенні активності навчання студентів та ефективності викладання іноземних мов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосування лише традиційних методів навчання вже не відповідає вимогам сучасної освіти, оскільки не забезпечує достатньої стійкості та інваріантності отриманої інформації, оцінки її якості. Дедалі більш поширеним стає використання інтегрованих занять, проблемного навчання, ділових ігор, тренінгів тощо. Наші знання, які ми добуваємо нашою власною дією, допомагають нам розв'язувати нові ситуації; часто повторювані подібні ситуації й подібні розв'язки створюють навички, які полегшують наші дії. З цього випливає й важлива для навчання ознака: вміння використовувати попередній досвід у нових ситуаціях. Нові ситуації висуюють нові проблеми, зміст яких є певним новим знанням: отже, навчання є дослідницьким процесом, що спирається на вирішення проблем.

Польські педагоги розуміли проблемне навчання як один з методів навчання. Сутність концепції проблемного навчання, на думку польського педагога Вінцента Оконя, полягає в тому, що "проблемне навчання ґрунтується не на передачі готової інформації, а на отриманні учнями певних знань і умінь шляхом вирішення теоретичних і практичних проблем". В. Оконь розумів проблемне навчання як сукупність таких дій, як організація проблемних ситуацій, формулювання проблем (поступово учні самі привчаються до цього), надання учням необхідної допомоги у вирішенні

проблем, перевірка цих рішень і, нарешті, керівництво процесом систематизації та закріплення набутих знань [14].

М. І. Махмутов характеризує проблемне навчання як такий тип навчання, в якому поєднуються систематична самостійна пошукова діяльність учнів із засвоєнням ними готових висновків науки, а система методів побудована з урахуванням визначення мети й принципу проблемності; процес взаємодії викладання і навчання орієнтований на формування пізнавальної самостійності учнів, стійких мотивів навчання і розумових (зокрема, творчих) здібностей під час засвоєння ними наукових понять і способів діяльності, що детерміновано системою проблемних ситуацій [10].

М. М. Фіцула вважає, що проблемне навчання є одним із засобів розвитку активності, самостійності тих, хто навчається, розкриття розумових здібностей, що ефективно впливає на краще засвоєння матеріалу, вносить елементи захоплення, тому що вчить долати перешкоди та труднощі [21].

Важлива риса проблемного навчання, на думку І. Я. Лернера, – це домінанта творчої, продуктивної діяльності над репродуктивною. Проблемне навчання є важливим чинником формування креативних умінь та навичок самостійної діяльності студентів, адже у процесі розв'язання проблемних задач відбувається творче засвоєння знань і умінь оволодіння досвідом самостійної творчої діяльності особистості [12].

Проблемне навчання – це не одноразова дія, це технологія, яка представляється як послідовність процедур і має наступну структуру:

I етап – постановка викладачем навчально-проблемного завдання, створення педагогічної проблемної ситуації, спрямування студентів на сприйняття її появи, організація появи у них питання, необхідності реакції на зовнішні подразники.

II етап – переведення педагогічно організованої проблемної ситуації в психологічну: стан питання – початок активного пошуку відповіді на нього, усвідомлення сутності протиріччя, формулювання невідомого. На цьому етапі педагог надає дозовану допомогу, ставить навідні запитання тощо.

III етап – пошук шляхів вирішення проблеми, виходу з глухого кута протистояння. Спільно з викладачем або самостійно студенти висувують і перевіряють різні гіпотези, залучають додаткову інформацію. Педагог повинен надавати необхідну допомогу (в зоні найближчого розвитку).

IV етап – "Ага-реакція", поява ідеї рішення, перехід до вирішення, розробка його, утворення нового знання в свідомості студентів.

V етап – реалізація знайденого рішення в формі матеріального або духовного продукту. Завдання, які ставить перед викладачем проблемне навчання, – це створення максимуму позитивних емоцій; заохочення до ризикованої поведінки й прояву інтуїції студентом в поєднанні з відповідальністю за прийняті рішення; інформативне забезпечення; напрямок дослідження; зміна структури навчального матеріалу; заохочення пізнавальної активності студентів [13].

Крім того, педагогу важливо пам'ятати, що проблемне навчання складається з двох пов'язаних між собою елементів: проблемного викладання і проблемного учіння. Діяльність викладача полягає у: 1) навмисному створенні проблемної ситуації та стимулюванні учнів до формування проблеми; 2) керівництві процесом вирішення проблемної ситуації; 3) корекції висновку. **Діяльність студента** полягає у: 1) усвідомленні неможливості застосувати відомий спосіб і формування проблеми; 2) висуненні припущень щодо вирішення проблеми, їх випробування; 3) формуванні висновку [7].

Отже, при проблемному навчанні пізнавальна активність **студента** проходить шлях від всебічного розгляду проблеми та її формулювання до аналізу умов, до відокремлення відомого від невідомого, потім – до висунення гіпотез і формування плану вирішення проблеми, до його реалізації та пошуку способів перевірки правильності дій і, нарешті, до результатів реалізованого рішення. Викладач при цьому знаходить спосіб створення проблемної ситуації, підбирає можливі варіанти її вирішення студентами, керує ходом роздумів студентів над проблемою, уточнює формулювання проблеми, надає допомогу в аналізі умов, допомагає у виборі плану вирішення проблеми, консультує в процесі прийняття рішень, аналізує індивідуальні помилки та обговорює шляхи вирішення проблеми.

Вивчення та аналіз наукової педагогічної літератури за темою нашої статті дали нам можливість визначити основні умови для успішного застосування технології проблемного навчання:

- 1) Проблемні ситуації повинні відповідати цілям формування системи знань.
- 2) Проблемні ситуації повинні бути доступними для студентів і відповідати їх пізнавальним здібностям.
- 3) Проблемні ситуації повинні викликати власну пізнавальну діяльність і активність.
- 4) Завдання повинні бути такими, щоб студент не міг виконати їх, спираючись на вже наявні знання, але достатніми для самостійного аналізу проблеми і виявлення невідомого.
- 5) Потрібно забезпечити достатню мотивацію, здатну викликати інтерес до змісту проблеми.
- 6) Потрібно забезпечити роботу по силах студента і поетапне утворення проблем (раціональне співвідношення відомого і невідомого).
- 7) Отримана при вирішенні проблеми інформація повинна бути значущою для студента.
- 8) Необхідність діалогічного доброзичливого спілкування педагога зі студентами, коли з увагою і заохоченням ставиться до всіх думок і гіпотез, що ними висувуються.
- 9) Потрібен відбір найактуальніших, сутнісних завдань.
- 10) Потрібно визначити особливості проблемного навчання в різних видах навчальної роботи.
- 11) Необхідна побудова оптимальної системи проблемного навчання, створення навчальних і методичних посібників і рекомендацій.

12) Потрібен особистісний підхід до студентів і майстерність викладачів, оскільки лише вони здатні викликати активну пізнавальну діяльність студентів [3; 17].

Основним елементом у проблемному навчанні є проблемна ситуація, її створення. А. М. Матюшкін характеризує проблемну ситуацію як особливий вид розумової взаємодії об'єкта і суб'єкта (учня), який характеризується таким психічним станом суб'єкта при вирішенні завдань, який вимагає виявлення (відкриття або засвоєння) нових, раніше не відомих суб'єкту знань або способів діяльності [8].

Видатний український педагог А. М. Алексюк вважає, що проблемна ситуація має психологічний і змістовий аспекти. Психологічний аспект пов'язаний із рівнем наукової підготовки, розвитком інтелекту, володінням навичками логічного мислення студента чи групи студентів. Змістовий аспект полягає у наявності реальних чи примарних, діалектичних чи формально-логічних суперечностей в основних положеннях змісту навчального матеріалу. Звісно, що викладач повинен спочатку визначити суперечності, потім сформулювати проблему і створити проблемну ситуацію [1].

А. М. Матюшкін наводить шість правил створення проблемної ситуації:

- 1) Перед суб'єктами учіння слід поставити таке практичне або теоретичне завдання, виконання якого вимагає засвоєння нових знань і опанування нових навичок і умінь.
- 2) Завдання має відповідати розумовим здібностям суб'єктів учіння.
- 3) Проблемне завдання дається до пояснення матеріалу, що вивчається.
- 4) Проблемними завданнями можуть бути: засвоєння навчального матеріалу; формулювання запитання, гіпотези; практичне завдання.
- 5) Одна і та сама проблема може бути створена різними типами завдань.
- 6) Вирішенню дуже складної проблемної ситуації суб'єкт викладання сприяє шляхом указування суб'єкту учіння причини невиконання даного йому практичного завдання або неможливості пояснення ним тих чи інших фактів [8].

На сучасному етапі розвитку методики викладання іноземних мов стає зрозуміло, що проблемне навчання дозволяє реалізувати такі прийоми навчання, як створення на заняттях проблемних ситуацій; організація колективного обговорення можливих підходів до їх вирішення; виконання вправ, що передбачають різноманітні форми спілкування викладача і студентів; застосування "ініціативних" вправ (термін

В. Л. Скалкіна [18]), які формують вміння почати розмову, зацікавити партнера по спілкуванню, привернути увагу співрозмовника тощо [5].

При відборі сучасних методів навчання іноземним мовам потрібно врахувати наступні критерії, відповідно до яких використані методи повинні: створювати атмосферу, в якій студент відчуває себе вільно і комфортно, стимулювати його інтереси, розвивати бажання практичного вживання іноземної мови; заохочувати студента в цілому, зачіпаючи його емоції, почуття тощо; стимулювати його мовні, когнітивні та творчі здібності; активізувати студента, роблячи його головною дієвою особою в навчальному процесі, яка активно взаємодіє з іншими учасниками цього процесу; створювати ситуації, в яких викладач не є центральною фігурою, а студент повинен усвідомити, що вивчення іноземної мови пов'язано з його особистістю та інтересами, а не з прийомами і засобами навчання, що використані викладачем; навчити студента працювати над мовою самостійно на рівні його фізичних, інтелектуальних і емоційних можливостей, одночасно забезпечити диференціацію та індивідуалізацію навчального процесу [16].

Серед сучасних розробок форм проблемного навчання та їх впровадження в методику та практику навчання іноземних мов перш за все заслуговує на увагу досвід О. В. Ковалевської. У проведеному нею дослідженні, присвяченому навчанню говорити іноземною мовою, ставилося завдання формування способів створення проблемних ситуацій комунікативного рівня. В ході експерименту було встановлено, що проблемні ситуації для навчання мовлення повинні будуватися на основі створення перешкоди на шляху досягнення мети та варіювання кількості невідомих компонентів (місце, час, учасники спілкування), що визначає ступінь складності проблемної ситуації та варіативність рішень. Наприклад: "Вам потрібно бути в інституті вчасно, але ви не можете піти, тому що чекаєте на важливий телефонний дзвінок..." Дана ситуація проблемна, оскільки містить перешкоду на шляху досягнення мети, а також невідомі компоненти (час і учасники спілкування).

В ході експерименту було доведено доцільність введення ступінчастих проблемних ситуацій, які сприяють стимулюванню мови завдяки серії перешкод, що послідовно виникають на шляху досягнення мети. Розвиток творчої активності учнів забезпечувався шляхом залучення їх до процесу постановки та рішення проблем, індивідуалізації навчання на основі вибору проблем відповідно до пізнавально-комунікативних потреб та можливостей кожного учня.

За аналогією з рівнями проблемності для учня О. В. Ковалевська вибудовує рівні проблемності для викладача: на першому рівні викладач опановує методологічні знання в процесі міркувального викладу основних положень і понять проблемного навчання стосовно іноземної мови; на другому рівні вчитель використовує в роботі проблемні ситуації з підручника; на третьому рівні самостійно продумує можливі проблемні ситуації під час підготовки до уроку, а також створює їх на уроці; на четвертому рівні стає автором нового підручника, методики, наукового дослідження [6].

Щодо проблемних ситуацій, які застосовуються під час навчання іноземних мов, наприклад, Н. О. Жолобова вирізняє такі їх типи:

- 1) проблемно-інформаційні, засновані на різному ступені інформованості співбесідника, коли один співбесідник щось знає, а інший хоче це знати;
- 2) проблемно-спонукальні, коли один спонукає до діяльності іншого;
- 3) проблемно-оцінювальні, коли співбесідника спонукають до висловлення свого ставлення, своєї позиції.

На противагу Н. О. Жолобовій, Е. М. Розенбаум подає наступну класифікацію проблемних ситуацій:

- 1) ситуації, що задаються. Вони зазвичай починаються зі слів: "Imagine that ...". В даному типі ситуацій використовуються уявні обставини. В такому випадку, як значає дослідник, немає природного стимулу до розмови, оскільки відсутній внутрішній мотив. Дослідник виділяє два типи таких ситуацій, а саме:

- a) відкриті – дають учням простір для бесіди. Такі ситуації сформульовано коротко, і вони не є обмеженими певними конкретними запитаннями;

б) закриті – створюють закриту перспективу для розмови. Як правило, вчитель перераховує запитання, що мають бути обговорені співрозмовниками;

2) створювані ситуації. На відміну від ситуацій, що задаються, даний тип ситуацій базується не на уявних, а на реальних обставинах, і тому викликає внутрішній мотив та природній стимул до розмови [2].

Таким чином, викладачеві потрібно створювати проблемні ситуації з урахуванням типових помилок студентів, що робить знання більш усвідомленими, міцними і допомагає студентам подолати неправильні уявлення, вчить мислити, робити самостійні висновки та узагальнення [4].

Сучасні технології навчання уможливають проведення як **проблемних лекцій**, так і **проблемних практичних і семінарських занять**, у тому числі й на заняттях з іноземної мови.

Під час проведення практичних занять можна використовувати елементи (прийоми, методи, технології) проблемного навчання. Л. В. Набойщикова акцентує увагу на таких вимогах, яких слід дотримуватися, щоб перетворити традиційне практичне заняття на проблемне практичне заняття, тобто створити проблемну ситуацію на практичному занятті:

1) Викладач дає студентам практичне завдання, виконуючи яке вони повинні отримати нові знання або способи дій, які слід засвоїти з даної теми.

2) Пропоноване студентам проблемне завдання повинне відповідати їх інтелектуальним можливостям, тобто бути досить важким, але вирішуваним.

3) При пред'явленні проблемного завдання викладач повинен враховувати реальний рівень знань студентів.

4) Як проблемні завдання можуть виступати навчальні завдання, питання, практичні завдання, які повинні ставити студентів у проблемні ситуації.

5) Якщо студенти не змогли розібратися з проблемною ситуацією, то викладач повинен сформулювати цю проблемну ситуацію так, щоб зафіксувати її, вказати причини невиконання завдання і розпочати пояснення матеріалу, необхідного для його виконання [13].

М. І. Махмутов характеризує такі види проблемних практичних занять при вивченні іноземної мови:

– **навчальна тематична дискусія**. Дискусія має певну динаміку, в якій чітко виділяються три етапи: зав'язка дискусії, колективне обговорення та підведення підсумків;

– **метод "круглого столу"**. Колективний обмін думками, спільний пошук істини за "круглим столом" визнається одним з ефективних методів навчання на старшому етапі навчання для реалізації завдань цієї концепції [9];

– **метод "мозкового штурму"** є одним з найбільш цікавих і продуктивних в групі проблемних і одночасно комунікативних методів. В його основі лежить вільне висловлювання учасниками найрізноманітніших ідей, які можуть сприяти вирішенню проблеми. Використання цього методу є доцільним для досягнення мети формування комунікативної культури в учнів. Це сучасна вимога до підготовки професійно компетентнісних фахівців [13];

– **аналіз конкретних ситуацій**. Для виконання виховних, навчальних і розвиваючих завдань проблемного навчання метод аналізу конкретних ситуацій є найефективнішим прийомом на усіх етапах навчання. Залежно від теми уроку та особливостей змісту матеріалу на занятті можуть бути застосовані різні види ситуацій: ситуація-ілюстрація (наводиться приклад зі шкільної практики або особистого досвіду); ситуація-оцінка (пропонується опис конкретного вчинку; завдання учнів: оцінити значення ситуації та правильність дій школярів); ситуація-вправа (учні проводять на занятті невелике дослідження) [9].

Дослідниками з питань проблемного навчання, викладачами з особистого досвіду роботи пропонуються наступні методи (технології) як складові проблемного навчання, які можна використовувати на заняттях з англійської мови:

– **мікрофон**. Ця технологія є різновидом загальногрупового обговорення певної проблеми, яка дає можливість кожному сказати щось швидко, відповідаючи по черзі;

– виконання проектів (**метод проектів**, проектна технологія). Це самостійне вивчення учнями окремої проблеми протягом певного проміжку часу, яке завершується творчим звітом. Виконання проектів дає учням практичні навички в організації власної діяльності, плануванні часу та роботи за визначеним графіком; дає змогу під наглядом учителя контролювати своє навчання; створює можливості для співпраці учнів один з одним; допомагає набути практичних навичок публічної презентації та захисту своїх надбань і досягнень;

– особливої актуальності в навчально-виховному процесі набуває створення навчальної ситуації та використання **кейс-методу**, який, на відміну від традиційних засобів засвоєння знань, полягає у специфічному навчальному ефекті, до якого він повинен привести. Кейс-метод дозволяє демонструвати академічну теорію з точки зору реальних подій, зацікавити студентів вивченням предмета, сприяє активному засвоєнню знань і навичок збору, обробки та аналізу інформації, що характеризує різні ситуації [19].

Г. К. Селевко звертає увагу на таку технологію, як **ділові ігри**, в яких можуть бути присутні елементи проблемності [17].

Під час проведення проблемного уроку можна використовувати таку стратегію, як **"Дерево рішень"**, яка дає можливість учням досліджувати проблему поетапно, а потім підсумувати знання, даючи їм оцінку.

Говорячи про створення на уроці навчальної ситуації, можна використовувати стратегію **"Річка проблем"** [11].

Частково-пошуковий метод можна реалізувати за допомогою прийому **"Кільця Венна"**. Прийом "Кільця Венна", або "Діаграма Венна", став активно застосовуватися в рамках технології розвитку критичного мислення. Вперше прийом був описаний англійським вченим Джоном Венном в книзі "Символічна логіка" [22].

Шість капелюхів мислення. Це методика, яка пропонує виконувати по одному розумовому процесу за один раз.

"Куточки" – це прийом спільної навчальної діяльності, який використовується після читання тексту, прослуховування запису, перегляду фільму або після постановки проблеми, націленої на організацію дебатів.

Прийом **"Фішбоун"** дозволяє описати і вирішити велике коло проблем при роботі з текстами різного об'єму.

Важливим на уроках є навчання навичок формулювання і оформлення результатів діяльності. Тому під час підведення підсумків уроку можна використовувати такий прийом, як **"Колаж"** [11].

Отже, при викладанні англійської мови, отримуючи навчальний матеріал під час вирішення навчальних проблем, студенти долають багато труднощів, їхня активність і самостійність досягають високого рівня. Підвищена активність студентів сприяє розвитку позитивних мотивів навчальної діяльності, зменшує необхідність формальної перевірки результатів. Результати навчання є достатньо високими та стійкими. Студенти легше використовують отримані знання на практиці та водночас розвивають свої вміння й творчі здібності.

Результати дослідження. Наше дослідження, вивчення та аналіз розробок за темою роботи, власний досвід з використання прийомів проблемного навчання дозволив нам зробити висновок про те, що використання технології проблемного навчання іноземним мовам значно підвищує активність тих, хто навчається, підвищує мотивацію студентів, що, безумовно, приводить до підвищення ефективності навчання, тому що проблемне навчання допомагає: створювати атмосферу, в якій студент відчуває себе вільно й комфортно, стимулювати його інтереси, розвивати бажання практичного вживання іноземної мови; заохочувати студента в цілому, зачіпаючи його емоції, почуття тощо; стимулювати його мовні, когнітивні та творчі здібності; активізувати студента, роблячи його головною діючою особою в навчальному процесі, яка активно взаємодіє з іншими учасниками цього процесу; навчити студента працювати над мовою самостійно на рівні його фізичних, інтелектуальних і емоційних можливостей та одночасно забезпечити диференціацію й індивідуалізацію навчального процесу.

Перспективи подальших розвідок. Реформування освіти в Україні потребує оновлення методичного забезпечення навчального процесу, активізації впровадження новітніх педагогічних технологій; з іншого боку, сьогодні і від педагога суспільство вимагає бути здатним і наполегливим, а головне – мати бажання працювати у пошуку і використанні нових підходів до викладання, саме таких методик, які формують творчу, мислячу особистість. Тому вважаємо, що науково-методичні засади підготовки майбутніх педагогів до застосування сучасних технологій навчання, проблемного навчання зокрема, потребують більш детального й досконалого визначення. Ці питання можуть бути предметом подальших наукових досліджень.

Література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія, теорія: підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навч. закл. Київ: Либідь, 1998. 560 с.
2. Василець А. Метод проблемних завдань і ситуацій у навчанні групового спілкування. *Навчання групового спілкування англійською мовою за допомогою проблемних завдань*: блог. URL: http://alinkavasylets.blogspot.com/2014/11/blog-post_73.html.
3. Демченко М. Реалізація проблемного навчання в сучасній школі. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5697/1/Demchenko.pdf>.
4. Жолобова Н. О. Проблемні ситуації та способи їх створення на заняттях іноземної мови. *Освіта.ua*: веб-сайт. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/34429/.
5. Зайцева І. В. Проблемний метод навчання англійського діалогічного мовлення майбутніх філологів. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія "Педагогіка і психологія". 2011. Вип. 20. С. 111–119.
6. Ковалевская Е. В. Генезис и современное состояние проблемного обучения (общепедагогический анализ применительно к методике преподавания иностранных языков): дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.01, 13.00.02. Моск. гос. пед. ун-т. Москва, 2000. 417 с.
7. Козлова Н. В. Проблемне навчання на уроках української мови. *АБЕТКАland*: освітній проект: веб-сайт. URL: <http://abetkaland.in.ua/problemne-navchannya-na-urokakh-ukrayinskoji-movy/>.
8. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. Москва: Педагогика, 1972. 208 с.
9. Махмутов М. И. Организация проблемного обучения в школе. Москва: Просвещение, 1997. 214 с.
10. Махмутов М. И. Проблемное обучение: основные вопросы теории. Москва: Педагогика, 1975. 368 с.
11. Мельникова Л. Н. Как провести проблемный урок? Приемы и рекомендации учителю на примере уроков литературы. *Pedsovet.su: Сообщество взаимопомощи учителей*: веб-сайт. URL: <http://pedsovet.su/liter/6106>. (опубл. 25.04.2016).
12. Мехтієва З. В. Проблемне навчання та його роль у розвитку творчого мислення студентів. *Освіта.ua*: веб-сайт. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/education/36968/.
13. Набойщикова Л. В. Проблемное обучение – технология, адекватная компетентностному подходу. *Открытый урок: 1 сентября*: веб-сайт. URL: <http://xn--i1abnckbmc19fb.xn--p1ai/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/629603/>.
14. Оконь В. Основы проблемного обучения / пер. с пол. Москва: Просвещение, 1968. 208 с.
15. Орехова О. Ю. Застосування проблемного навчання на уроках математики. *Навчально-методичний кабінет*: веб-сайт. URL: <http://ped-kopilka.com.ua/uchiteljam-predmetnikam/matematika/primenenie-problemnogo-obuchenija-na-urokah-matematiki.html>.
16. Романчук С. Є. Проблемні методи викладання іноземної мови професійного спрямування. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/teza.pdf>.
17. Селевко Р. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие. Москва: Народное образование, 1998. 256 с.
18. Скалкин В. Л. Основы обучения устной иноязычной речи. Москва: Рус. яз., 1981. 248 с.
19. Снапковская С. В. Проблемное обучение как средство интенсификации педагогического процесса в системе работы кафедры педагогики и психологии. *Сайт проекта Интернет-конференции "Актуальные проблемы медицинского образования"*. URL: <http://vgmu.vitebsk.net/intconf/sect4/10.htm>.

20. Спиридонова В. В. Проблемное обучение – современная технология обучения в школе. *Студенческий научный форум-2015*: материалы VII междунар. студенческой электрон. науч. конф. URL: <https://www.scienceforum.ru/2015/980/9099>.

21. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 560 с.

22. Шутова Г. Прием ТРКМ "Кольца (диаграммы) Венна" на уроке: описание приема, алгоритм работы с приемом, советы и рекомендации. *Pedsovet.su: Сообщество взаимопомощи учителей*: веб-сайт. URL: http://pedsovet.su/metodika/priemu/6089_-diagranny_venna. (опубл. 07.04.2016).